

การแก้ปัญหความขัดแย้งของตัวละครในบทละครพูดร้อยแก้วพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: การวิเคราะห์ด้วยอริยสัจสี่

The Problem Solving of Characters' Conflict in Prose Plays of King Rama VI: the Analysis based on the Four Noble Truths

ชลธิชา หอมฟุ้ง*

Cholticha Homfung

กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์**

Kanyarat Vechasat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งของตัวละคร วิเคราะห์การแก้ปัญหาของตัวละครโดยใช้อริยสัจสี่ และวิเคราะห์แนวคิดของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่สะท้อนให้เห็นได้จากความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละคร โดยศึกษาข้อมูลจากบทละครพูดร้อยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงจินตนาการสร้างสรรค์ด้วยพระองค์เอง จำนวน 20 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความขัดแย้งที่ปรากฏในบทละครพูดร้อยแก้วมี 3 ประเภท ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม และความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเอง 2) มีวิธีการแก้ปัญหา 5 วิธี ได้แก่ วิธีแรกคือการสร้างเหตุการณ์ แบ่งเป็นสร้างเหตุการณ์เพื่อหลอกลวง สร้างเหตุการณ์เพื่อทำให้ตกใจ สร้างเหตุการณ์เพื่อให้เข้าใจผิด และสร้างเหตุการณ์เพื่อเอาตัวรอด วิธีที่ 2 คือ การเสียสละ วิธีที่ 3 คือ การรับฟัง ความคิดเห็นของคนหมู่มาก วิธีที่ 4 คือ การใช้อารมณ์ แบ่งเป็น การใช้อารมณ์โกรธ และการใช้อารมณ์รัก และวิธีที่ 5 คือ การใช้สติ ส่วนการวิเคราะห์การแก้ปัญหาของตัวละครโดยใช้อริยสัจสี่ 3) มีการแก้ปัญหา 2 ลักษณะ คือ แก้ปัญหาได้สอดคล้องกับอริยสัจสี่ และแก้ปัญหาไม่สอดคล้องกับอริยสัจสี่ 4) แนวคิดที่ปรากฏจากความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละคร ได้แก่ แนวคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรม แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ แนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และแนวคิดเรื่องประชาธิปไตย

คำสำคัญ: อริยสัจสี่/ความขัดแย้ง/บทละครพูดร้อยแก้ว/พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

Abstract

This research aimed to analyze the characters' conflict, their employment of the notion of the Four Noble Truths in their problem solving and the King Rama VI's concepts reflected from the presentation through the characters' conflicts and their means of problem solving.

* นักศึกษาปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Twenty prose plays solely created with vivid imagination of King Rama VI were studied the findings revealed that there were three types of characters' conflicts, five methods of the problem solving, and two means of the notion of the Four Noble Truths. For full detail, the three conflicts were found between man against man, man against society, and man against himself. Besides, the five methods of the problem solving were found to be the situations created in order to: lure, petrify, cause misunderstanding, and defend oneself; the deed of sacrificing; the public hearing; the emotions expressed anger and passion; and the wisdom. And the characters' problem solving was found to be both positively and negatively agreeable with the notion of the Four Noble Truths. Moreover, the King Rama VI's concepts reflected from the characters' conflicts and problem solving were revealed in terms of virtue, ethics, roles and responsibility, ways of problem solving, and democracy.

Keyword: The Four Noble Truths/Conflict/Prose Plays/King Rama VI

บทนำ

ละครพูดเป็นละครรูปแบบใหม่ ซึ่งไทยนำแบบอย่างมาจากละครตะวันตกที่เรียกว่า Play (เบญจมาศ พลอินทร์ และ เศรษฐ พลอินทร์, 2524: 108) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีบทบาทสำคัญต่อการละครพูดเป็นอย่างยิ่งทรงเผยแพร่ละครพูดให้เป็นที่รู้จักในสังคมไทย ทำให้ทรงได้รับการถวายพระเกียรติเป็น**บิดาแห่งละครพูดของไทย** (ปิ่น มาลากุล, 2518: 176) รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนับได้ว่าเป็น “ยุคทองแห่งละครพูด” เนื่องจากมีการแสดงละครพูดกันอย่างแพร่หลาย และมีวรรณกรรมประเภทบทละครพูดเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดอันมีทั้งบทละครที่ทรงสร้างสรรค์และจินตนาการด้วยพระองค์เอง และที่ทรงแปลและดัดแปลงมาจากภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะบทละครพูดร้อยแก้วที่ทรงพระราชนิพนธ์จากจินตนาการของพระองค์เองได้แสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านการละครของ

พระองค์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งบทละครเหล่านี้ได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังเห็นได้จากบทละครพูดเรื่อง **หัวใจนักรบ** ซึ่งได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดของบทละครพูด เมื่อ พ.ศ. 2457 (ปิ่น มาลากุล, 2518: 176) และบทละครพูดเรื่อง **เห็นแก่ลูก** ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้แปลออกเผยแพร่เป็นภาษาทางการของยูเนสโก 6 ภาษา อันได้แก่ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน รัสเซีย อาหรับ และจีน (กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์, 2533: 17)

ละครพูดพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับความนิยมเนื่องจากมีลักษณะเด่นที่น่าสนใจทั้งทางด้านกลวิธีการประพันธ์ ภาษา และคติสอนใจ (สมถวิล วิเศษสมบัติ, 2525: 36) อีกทั้งยังมีการสร้างสรรค์ความขัดแย้งที่หลากหลาย อันส่งผลให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนานและน่าติดตาม

ความขัดแย้งที่ปรากฏในบทละครพุดรัยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความหลากหลาย เช่น ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ได้แก่ เรื่องโงงพวง ขนมนสมกับน้ำยา ผู้ร้ายแฝง แก้คัน และเห็นแก่ลูก ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ได้แก่ เรื่องหัวใจนักรบ และเจ้าข้า, สารวัด ! ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง ได้แก่ เรื่องเสียสละ เป็นต้น เมื่อมีความขัดแย้งอันหลากหลาย การแก้ปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้นจึงมีวิธีการที่หลากหลายด้วย ความขัดแย้งและการแก้ปัญหานี้เองที่ทำให้บทละครพุดรัยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความน่าสนใจและน่าติดตาม

การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขของปัญหาของตัวละคร แสดงให้เห็นได้ว่าผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาความขัดแย้งมี 2 อย่าง คือ สามารถแก้

ปัญหาได้จึงพบความสุขสงบ และไม่สามารถแก้ปัญหาได้จึงพบความยากลำบาก

เมื่อเกิดความขัดแย้งและปัญหา คนในสังคมต่างมีวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมแห่งพระพุทธศาสนา วิธีการแก้ปัญหาที่ควรนำมาพิจารณาคือการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นสากลที่ใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งและปัญหา คือ อริยสัจสี่ เนื่องจาก อริยสัจสี่ เป็นหลักธรรมที่แสดงให้เห็นเหตุเห็นผลของความทุกข์หรือปัญหา และมีกระบวนการปฏิบัติเพื่อขจัดความทุกข์หรือปัญหานั้นให้สิ้นไป ดังในวิภังค์ และคัมภีร์ วิสุทฺธิมรรค (วิภังค.อ.95; วิสุทฺธิ.3/100.) ได้อธิบายความหมายของอริยสัจสี่โดยการอุปมาไว้หลายประการ ดังนี้

ทุกข์ เปรียบเสมือนของหนัก สมุทัยเปรียบเสมือนการถือของหนัก นิโรธ เปรียบเสมือนวางของหนัก และมรรค เปรียบเสมือนอุบายเป็นเครื่องวางของหนัก

ทุกข์เปรียบเสมือนโรคภัย สมุทัย เปรียบเสมือนสมมุติฐานของโรค นิโรธ เปรียบเสมือนความสงบของโรค และมรรค เปรียบเสมือนยา

ทุกข์ เปรียบเสมือนอาหารที่หาได้ยาก สมุทัย เปรียบเสมือนฝนไม่ดี นิโรธ เปรียบเสมือนอาหารที่หาได้ง่าย และมรรค เปรียบเสมือนฝนดี

อริยสัจสี่จึงเป็นหลักธรรมที่สามารถใช้แก้ปัญหาทุกปัญหาได้เป็นอย่างดี เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิชาการทางโลกแขนงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชีวิต สังคม บ้านเมือง และเศรษฐกิจ (จำลอง ดิษยวณิช, 2544: 7-8)

จากแนวคิดที่ว่าอริยสัจสี่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ผู้วิจัยจึงสนใจนำอริยสัจสี่มาวิเคราะห์การแก้ปัญหาความขัด

แย้งของตัวละครในบทละครพุดรัยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องจากวรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ที่ถ่ายทอดประสบการณ์อันเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของมนุษย์ในสังคม ด้วยเหตุนี้บทละครพุดรัยซึ่งเป็นวรรณกรรมชนิดหนึ่ง จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความขัดแย้งและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของมนุษย์ด้วย การนำอริยสัจสี่มาวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละคร ย่อมจะทำให้เห็นได้ว่าตัวละครมีปัญหาเกิดจากอะไร และแก้ไขได้ หรือไม่ อย่างไร ซึ่งย่อม

เป็นแนวทางและบทเรียนชีวิตแก่ผู้อ่านผู้ชม

การศึกษาเรื่องความขัดแย้ง การแก้ปัญหา และการวิเคราะห์การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ แสดงให้เห็นว่าบทละครพุดร้อยแก้ว พระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นวรรณคดีที่ให้ทั้งความสนุกสนาน และความประเทืองปัญญาในการให้แง่คิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ละครเป็นสื่อในการให้การศึกษา อบรมจริยธรรม แก่ประชาชน ดังนั้นบทพระราชนิพนธ์ของพระองค์ จึงปรากฏแนวคิดหลายเรื่อง ดังตัวอย่างจากเรื่อง ขนมห่มกับน้ำยา ที่ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว ในเรื่องหน้าที่ของสามีภรรยา แนวคิดเรื่องความรักชาติจากเรื่องหัวใจนักรบ แนวคิดเรื่องความเสียสละจากเรื่องเสียสละ แนวคิดเรื่องการรักษาระเบียบวินัยจากเรื่องเจ้าข้า, สารวัด! และแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตจากเรื่องโพงพางและผู้ร้ายแฝง เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า บทละครพุด พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้ง 20 เรื่อง ได้แก่ กลแตก แก้วแคน ขนมห่มกับน้ำยา ความดีมีไชย จัดการรับเสด็จ เจ้าข้า, สารวัด! ฉวยอำนาจ น้อย อินทเสน บ่วงมาร ผู้ร้ายแฝง โพงพาง ฟอกไม่ขาว มหาตมะ เสียสละ หนังสือ หมายถึงบ่อหน้า หมิ่นประมาทศาล หัวใจนักรบ หาโล่ และเห็นแก่ลูก เป็นบทพระราชนิพนธ์ที่มีคุณค่า มีความน่าสนใจ เนื่องจากมีการสร้างสรรค์ความขัดแย้งและการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และเมื่อนำอริยสัจสี่มาใช้วิเคราะห์การแก้ปัญหาทำให้รู้เท่าทันปัญหา และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมได้ นอกจากนี้แล้วแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นจากความขัดแย้งและการแก้ปัญหายังเป็นแนวคิดอันสากลที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละครที่ปรากฏในบทละครพุดร้อยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. เพื่อวิเคราะห์การแก้ปัญหาของตัวละครโดยใช้อริยสัจสี่
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่สะท้อนให้เห็นได้จากความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละครในบทละครพุดร้อยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาและวิเคราะห์จากวรรณกรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาของตัวละคร ในบทละครพุดร้อยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ความขัดแย้ง หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตัวละครอันเป็นผลทำให้ตัวละครไม่สามารถบรรลุความปรารถนาได้ (พิสมัย ศรีอนุพันธ์, 2526: 45) ความขัดแย้งที่พบในบทละครพุดร้อยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมี 3 ประเภท ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม และความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเอง

ความขัดแย้งและการแก้ปัญหาระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์พบในลักษณะดังนี้ ความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา พบในเรื่อง ผู้ร้ายแฝง ขนมนสมกับน้ำยา ฟอกไม่ขาว และกลแตก ความขัดแย้งระหว่างมิตรกับมิตร พบในเรื่อง เห็นแก่ลูก แก่แค้น และบ่วงมาร ความขัดแย้งระหว่างคนรู้จักกับคนรู้จัก พบในเรื่อง โฟงพาง จัดการรับเสด็จ หนังสือ หมาขี้บ่อหน้า และน้อยอินทเสน ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่บ้านเมืองกับผู้กระทำผิด พบในเรื่อง หมิ่นประมาทศาล ความขัดแย้งระหว่างคนในกลุ่มสมาชิกเดียวกัน พบในเรื่อง จួយอำนาจ และความขัดแย้งระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา พบในเรื่อง ความดีมีไชย ทั้งนี้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มีสาเหตุมาจาก 3 ประการ ประการแรกมีสาเหตุมาจากความประพฤติ กล่าวคือ บุคคลมีความขัดแย้งกันเนื่องจากไม่พอใจความประพฤติของฝ่ายตรงข้าม ประการที่สองมีสาเหตุมาจากบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง บุคคลที่สามได้แก่ ลูก บุคคลในครอบครัว คนรัก และผู้ชายหรือผู้หญิงที่มาเป็นชู้กับสามีหรือภรรยา และประการสุดท้ายมีสาเหตุมาจากความโกรธแค้นหรือความไม่พอใจ

การแก้ปัญหาระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มีดังนี้ วิธีแรกการสร้างเหตุการณ์ แบ่งเป็นสร้างเหตุการณ์เพื่อหลอกลวง พบในเรื่อง ผู้ร้ายแฝง จัดการรับเสด็จ หมาขี้บ่อหน้า กลแตก และน้อยอินทเสน การสร้างเหตุการณ์เพื่อใหตกใจ พบในเรื่อง แก่แค้น และหมิ่นประมาทศาล และการสร้างเหตุการณ์เพื่อให้เข้าใจผิด พบในเรื่อง ขนมนสมกับน้ำยา วิธีแก้ปัญหาวิธีที่ 2 คือการเสียสละ พบในเรื่อง เสียสละ และความดีมีไชย วิธีแก้ปัญหาวิธีที่ 3 คือการรับฟังความคิดเห็นของคนหมู่มาก พบในเรื่อง จួយอำนาจ วิธีแก้ปัญหาวิธีที่ 4 คือการใช้อารมณ์ แบ่งเป็น การใช้อารมณ์โกรธ พบใน

เรื่องฟอกไม่ขาว และการใช้อารมณ์รัก พบในเรื่องบ่วงมาร และวิธีแก้ปัญหาวิธีที่ 5 คือการใช้สติปัญญา พบในเรื่องโฟงพาง และหนังสือ

ความขัดแย้งและการแก้ปัญหาระหว่างมนุษย์กับสังคม

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมพบในลักษณะดังต่อไปนี้ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับค่านิยมของสังคม พบในเรื่อง หัวใจนักรบ และมหาดมะ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับบรรทัดฐานทางสังคม พบในเรื่องเจ้าข้า, สารวัด! และความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับความคิดของสังคม พบในเรื่อง หาโล่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมมีสาเหตุมาจาก 3 ประการ ได้แก่ ค่านิยม บรรทัดฐาน และความคิดของคนในสังคม

การแก้ปัญหาระหว่างมนุษย์กับสังคมพบ 2 วิธี ดังนี้ วิธีแรกคือการเสียสละ พบในเรื่อง หัวใจนักรบ และมหาดมะ และวิธีที่ 2 คือการสร้างเหตุการณ์ แบ่งเป็นการสร้างเหตุการณ์เพื่อหลอกลวง พบในเรื่องหาโล่ และการสร้างเหตุการณ์เพื่อเอาตัวรอด พบในเรื่องเจ้าข้า, สารวัด!

ความขัดแย้งและการแก้ปัญหาภายในใจของตัวละครเอง

ความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเองพบเพียงลักษณะเดียว ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างความรักกับความเสียสละ พบในเรื่องเสียสละ ซึ่งมีสาเหตุมาจากอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร สำหรับการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเองพบเพียงวิธีการเดียวได้แก่ วิธีการเสียสละจากเรื่องเสียสละ

การวิเคราะห์การแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้วิธีสังคีติ

การใช้วิธีสังคีติวิเคราะห์การแก้ปัญหาของตัวละครพบ 2 ลักษณะ คือ แก้ปัญหาได้สอดคล้องกับวิธีสังคีติ พบในเรื่อง หัวใจนักกรบ แก่แค้น เห็นแก่ลูก ฉวยอำนาจ หนังสือ และมหาตมะ และ แก้ปัญหาไม่สอดคล้องกับวิธีสังคีติ พบในเรื่อง ขนมนสมกับน้ำยา เจ้าข้า, สารวัด! เสียสละ ผู้ร้ายแฝง โกงพาง หมิ่นประมาทศาล จัดการรับเสด็จ ฟอกไม่ขาว หาโล่กลแตก หมายน้ำบ่อหน้า บ่วงมาร น้อยอินทเสน และความดีมีชัย จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่แก้ปัญหาได้สอดคล้องกับวิธีสังคีติต้องสามารถค้นพบเหตุแห่งความทุกข์ หรือเหตุแห่งปัญหาด้วยตนเอง จึงเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้สอดคล้องกับสาเหตุและมรรค อันส่ง

ผลให้ตัวละครพ้นจากปัญหาความทุกข์นั้นๆได้ ดังเช่นพระภิรมย์จากเรื่องหัวใจนักกรบ ที่สามารถค้นพบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาได้ด้วยตนเอง จึงสามารถพ้นจากความทุกข์ในเรื่องนั้นๆได้ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับวิธีสังคีติ

เรื่อง “หัวใจนักกรบ” เป็นเรื่องราวของพระภิรมย์อดีตข้าราชการที่ไม่ชอบลูกเสือ เลือป่า และทหาร เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีมีประโยชน์ สุดท้ายเมื่อพระภิรมย์ได้ประจักษ์ด้วยตัวเองหรือพบความจริงว่าลูกเสือ เลือป่า และทหาร เป็นบุคคลที่สามารถสร้างประโยชน์ให้ประเทศชาติได้อย่างดี จึงทำให้พระภิรมย์เข้าใจและเห็นคุณค่าของลูกเสือและเสือป่า ด้วยเหตุนี้ปัญหาความอคติที่มีต่อลูกเสือและเสือป่าจึงหมดไป ซึ่งวิเคราะห์ตามขั้นของวิธีสังคีติได้ ดังนี้

ทุกข์ ของพระภิรมย์คือไม่ชอบลูกเสือ และเสือป่า จึงไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งที่ถูกชายคือนายสวัสดิ์ไปเป็นลูกเสือ ดังนี้

พระภิรมย์ อ้อ!อายเล็กน้อยไปเป็นลูกเสือแล้วจริงๆๆ

สวัสดิ์ ขอรับ

พระภิรมย์ ถอดเสื้อออกให้ข้าดูทีเถ (นายสวัสดิ์ถอดเสื้อชั้นนอก) เออ! ไหนลองแต่งขึ้นให้ครบเครื่องทีเถ (นายสวัสดิ์แต่งตัวอย่างลูกเสือบริบูรณ์) อ้อ! ชอบกลจริงๆอยู่ดีๆ ไม่ว่าดี ชอบแต่งตัวเป็นอายตัวในหนังญี่ปุ่น (สวัสดิ์แลดูตาหลวงมนู หลวงมนูอดหัวเราะไม่ได้

หลวงมนู ผมก็เป็นตัวหนังญี่ปุ่นเหมือนกันหรือขอรับ

พระภิรมย์ คุณหลวงกับอายลูกผมเป็นคนละอย่าง คุณหลวงเป็นผู้ใหญ่รู้จักผิดและชอบดีแล้ว เมื่อจะชอบแต่งตัวเล่นอย่างไรก็แต่งได้ แต่อายนี้มันทาร์กอยู่ในอกพอกแม่ มันยังไม่ควรจะทำอวดดีรู้มากไปกว่าผู้ใหญ่มันรู้อยู่แล้วตัวผมไม่ชอบให้ลูกผมเป็นลูกเสือมันก็ขึ้นไปเป็น

(หัวใจนักกรบ: 157)

สมุทัย เหตุแห่งปัญหาของพระภิรมย์เกิดจากพระภิรมย์ไม่ยอมให้ลูกชายเป็นลูกเสือ เพราะหลวงพระภิรมย์หลงคิดว่าการเป็นลูกเสือมีแต่ข้อเสีย ดังนี้

หลวงมณู ขอโทษเถอะขอรับ...การที่คุณพระไม่ชอบลูกเสือนั่นเพราะเหตุใด
พระภิรมย์ ข้อ 1 ผมเห็นว่าไม่ควรจะให้เสียเวลาของเด็ก...ผมเห็นว่าการเป็นลูกเสือ
 ไม่มีอะไรนอกจากเลี้ยงการเล่าเรียนและซุกซนหัวร้างข้างแตกไปเท่านั้น
 (หัวใจนักรบ: 158)

นิโรธ แม้ว่าพระภิรมย์จะไม่ชอบเสือป่า แต่สุดท้ายเมื่อเกิดสงครามขึ้น พระภิรมย์ได้เห็นประโยชน์ของเสือป่าด้วยตนเอง พระภิรมย์จึงยอมรับเสือป่า สมัครเป็นเสือป่าเพื่อร่วมป้องกันชาติ และใช้ชีวิตการเป็นเสือป่าอย่างมีความสุข ดังเห็นได้จากบทเพลงที่พระภิรมย์ร่วมขับร้องกับเสือป่า ดังนี้

อันพวกเราชวนกันสวามิภักดิ์	จงรักร่วมชาติศาสนา
ยอมตายไม่เสียดายชีวา	เพื่อรักษาอิสระคณะไทย
สมานสามัคคีให้ดีอยู่	จะสู้ศึกศัตรูทั้งหลายได้
ควรจะทะนงจงใจ	เป็นไทยจนสิ้นดินฟ้า

(หัวใจนักรบ: 259)

มรรค พระภิรมย์เผชิญกับภาวะสงคราม จึงได้เห็นว่า การเป็นเสือป่าสามารถช่วยป้องกันประเทศชาติได้ เหตุการณ์นี้ทำให้พระภิรมย์มีสติมองเห็นประโยชน์ของทหาร เสือป่า และลูกเสือ การเห็นประโยชน์ของสิ่งที่ตนเคยไม่ชอบ ทำให้พระภิรมย์ทราบว่สาเหตุที่ตนไม่ชอบลูกเสือเป็นความคิดที่ผิด ดังนี้

ผู้บังคับการ ถ้าเช่นนั้นทำไมแกไม่เป็นเสือป่า
พระภิรมย์ เพราะฉันเป็นบ้า ไม่รู้สึกประโยชน์ของเสือป่า จนเกิดสงครามขึ้นแล้ว
 ฉันจึงแลเห็นประโยชน์
 (หัวใจนักรบ: 224)

เมื่อพระภิรมย์รู้ถึงประโยชน์ของเสือป่า จึงได้เลือกใช้วิธีการตามมรรคในการดับเหตุแห่งทุกข์ คือมีสติเลือกคิดและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องด้วยการช่วยเสือป่าและลูกเสือต่อสู้กับข้าศึก และสุดท้ายเลือกที่จะเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อสมัครเป็นเสือป่ารับใช้ประเทศชาติ ดังนี้

พระภิรมย์ เฮ้ย! อ้ายสี่! มาช่วยกันลงกลอนประตูปหน้าต่างให้แน่น...เอ๊ะ! อ้ายพวกข้าศึก
 เห็นจะเล่นระย้าแล้ว จะล่อพวกเสือป่าวิ่งหนี้อยู่เท่านั้นเอง (มองเห็นปืน
 ที่เสือป่าคนเจ็บทิ้งไว้) กูเกิดมาเป็นลูกผู้ชายเอากับมันสักตั้งเถอะวะ...
 (หัวใจนักรบ: 216)

และ

หลวงมนู ถ้าเป็นเลื้อปมาแล้วก็ไม่ต้องรับความเดือดร้อนเช่นที่เป็นมาแล้ว
ข้าศึกคงไม่ปรับโทษได้ คุณพระก็จะช่วยป้องกันบ้านเมืองได้สมใจ
พระภิรมย์ ก็ผมสมัครเดี๋ยวนี้อันใดฤฯ หรือเกินเวลาเสียแล้ว
พระยาวิสูตร ไม่เกินเวลาเลย ถ้าจะสมัครก็ได้

(หัวใจนักรบ: 254)

ด้านตัวละครที่แก้ปัญหาไม่สอดคล้องกับ อริยสัจสี่ คือตัวละครที่ไม่สามารถค้นพบเหตุแห่ง ปัญหาที่แท้จริงได้ จึงเลือกวิธีการแก้ปัญหาไม่ตรง สาเหตุและไม่เป็นไปตามวิธีการของมรรค จึงทำให้ตัว ละครไม่สามารถหลุดพ้นจากปัญหาได้ ในทางตรงกัน ข้ามกลับทำให้ตัวละครพบความยุ่งยากในชีวิตมากขึ้น ในบางกรณีตัวละครคิดว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาที่

กำลังเผชิญอยู่ได้ แต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงการแก้ ปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น ไม่ได้เป็นการขจัดเหตุแห่ง ปัญหาให้หมดสิ้นไป ดังเรื่อง “ขนมสมกับน้ำยา” ซึ่ง เป็นเรื่องราวของสามภรรยาคู่หนึ่งที่สามีไม่ให้เกียรติ ภรรยา ภรรยาจึงคิดแก้ปัญหาด้วยการตอบโต้จนทำให้ เกิดปัญหาอื่นตามมาซึ่งวิเคราะห์ตามขั้นของอริยสัจสี่ ได้ ดังนี้

ทุกข์หรือปัญหาของตัวละครคือ นางภิรมย์มีปัญหาเรื่องสามีไม่ให้เกียรตินาง ด้วยการนำเรื่องความ ประพฤติของนางก่อนแต่งงานไปเล่าให้เพื่อนฟัง

สมุทัยหรือเหตุของความทุกข์ครั้งนี้มาจากการที่นางภิรมย์อยากให้สามียกย่องให้เกียรตินางอย่างจริงจัง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อสามีไม่ปฏิบัติดังนั้นนางจึงเกิดโทสะ และเลือกแก้ปัญหาด้วย “การสร้างเหตุการณ์ ให้เข้าใจผิด” ด้วยการบอกว่านางเคยคบชู้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาที่สาเหตุที่แท้จริง แต่เป็นการกระทำเพื่อความสะใจและตอบโต้ ดังนี้

ภิรมย์ (โกรธพูดเสียงดัง) แม่สร้อย! นี่หล่อนหมายความว่าเมื่อก่อนที่แต่งงานกันนะ
หล่อนเคยคบชู้จะนั่นหรือ
นางภิรมย์ (พูดเฉยๆ) ไม่ต้องตะโกนก็ได้ หูดิฉันไม่หนวก
ภิรมย์ หล่อนไม่เคยคบชู้หรือ
นางภิรมย์ (คงพูดเฉยๆ) เคย

(ขนมสมกับน้ำยา: 20)

การกระทำของนางภิรมย์แสดงให้เห็นว่านางรู้เหตุแห่งปัญหา แต่เลือกวิธีการแก้ปัญหาไม่ตรงกับสาเหตุ จึงเป็นการเพิ่มปมปัญหาใหม่ให้กับชีวิตคู่ คือ ทำให้พระภิรมย์เกิดความทุกข์ด้วยคิดว่าภรรยาคบชู้และเมื่อมีปากเสียงกัน ภรรยาจึงขอแยกทาง ดังความว่า

ภิรมย์ (เอาไว้มืออยู่ พุดเสียงดัง) หล่อนต้องบอก!

นางภิรมย์ ถ้าคุณจะตะเบ็งเสียงใส่ดิฉันเช่นนี้ ดิฉันต้องขอลา

(ชนมสมกับน้ำยา: 23)

สมุทัยหรือเหตุแห่งปัญหาของพระภิรมย์คือ ความอยากในกามในรสแห่งความรัก อันเกิดจากความปรารถนาในอารมณ์รักที่มีต่อภรรยา เมื่อรู้ว่าภรรยามีชู้จึงเกิดโทสะ และด้วยความต้องการให้ภรรยาอยู่กับตนตลอดไป เมื่อภรรยาขอแยกทาง เขาจึงเกิดความกลัว เพราะเขายึดติดอยู่กับความรัก ดังความว่า

ภิรมย์ (เสียงอ่อน) แม่สร้อย ! ไหนๆเราได้มาอยู่เป็นคู่ทุกข์คู่ยากกันแล้ว

ลูกเต้าก็มีด้วยกันแล้ว จะมาแตกร้างกันก็อายเขาเปล่าๆ เมื่อหล่อน

ไม่รักฉัน ฉันก็ไม่ฝืนใจหล่อน เป็นแต่ขอให้คงอยู่เป็นแม่เรือนของฉัน

ต่อไปเท่านั้น

(ชนมสมกับน้ำยา: 23)

เมื่อพระภิรมย์มีปัญหारेื่องภรรยาขอแยกทาง แต่ด้วยความรักที่เขามีต่อภรรยาและกลัวภรรยาจะขอแยกทาง เขาจึงเลือกการแก้ปัญหาด้วยการสัญญาว่าจะให้เกียรติภรรยา การแก้ปัญหาของพระภิรมย์เห็นได้ชัดว่าเกิดจากความรักและความกลัว ไม่ได้เกิดจากความรู้สึกที่ต้องการให้เกียรติภรรยาอย่างแท้จริง แต่ถึงอย่างไรการแก้ปัญหาดังกล่าวก็นำให้นางภิรมย์เลิกความคิดขอแยกทาง จึงทำให้พระภิรมย์พ้นทุกข์เรื่องภรรยาขอแยกทาง และนางภิรมย์ก็พ้นทุกข์เรื่องสามีไม่ให้เกียรติ เมื่อนางภิรมย์พ้นทุกข์จากเรื่องที่สามีไม่ให้เกียรติ นางจึงยอมบอกความจริงเรื่องการคบชู้ว่าแท้จริงชู้ที่นางกล่าวถึงนั่นก็คือพระภิรมย์นั่นเอง ความจริงจากนางภิรมย์จึงทำให้พระภิรมย์หลุดจากห่วงทุกข์เรื่องเมียคบชู้

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในเรื่องชนมสมกับน้ำยาข้างต้น เห็นได้ว่าตัวละครหลุดจากทุกข์ที่ตนเองเผชิญได้ แต่วิธีการที่ทำให้หลุดพ้นนั้นไม่ใช่การดับสาเหตุที่แท้จริง นางภิรมย์ใช้วิธีการสร้างสถานการณ์เพื่อตอบโต้พระภิรมย์ ส่วนพระภิรมย์หลงติดอยู่กับความรักที่มีต่อนางภิรมย์จึงยอมทำตามทีนางขอ ปัญหาทุกอย่างจึงดูว่าคลี่คลาย แต่เมื่อวิเคราะห์ด้วยอริยสัจสี่จะเห็นได้ว่าการดับทุกข์นั้นดับไม่ตรงสาเหตุ เป็นการดับที่ปลายเหตุ ดังนั้นความทุกข์หรือปัญหาจึงไม่ถูกขจัดไปอย่างถาวร จากเรื่องราวของบทละครหากวันใดที่ตัวละครทั้งสองเกิดผิดใจกันขึ้นอีก ปัญหาเหล่านี้ก็จะกลับมา เรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นว่าตัวละครถูกลวงให้คิดว่าแก้ไขปัญหาลำบาก แต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงทางออกชั่วคราวเท่านั้น และการแก้ไขปัญหาลักษณะไม่ตรงสาเหตุและ

คิดว่าแก้ไขปัญหาถูกต้องนี่เองที่เป็นสาเหตุของความวุ่นวายต่างๆ ทั้งในโลกแห่งละครและโลกแห่งความเป็นจริง อย่างไรก็ตามปัญหาเหล่านี้จะหมดไปได้หากแก้ปัญหาตามอริยสัจสี่ซึ่งเป็นหลักแห่งเหตุและผล อันจะทำให้มองเห็นเหตุที่แท้จริงและแก้ไขได้อย่างตรงจุด

แนวคิดพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เห็นได้จากความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละคร

แนวคิด หมายถึง ความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 599) เพื่อให้บุคคลในสังคมมีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติไปในทางเดียวกัน การพิจารณาแนวคิดของบุคคลหรือผู้แต่งที่สื่อผ่านวรรณคดีสามารถศึกษาได้จากตัวละคร บทสนทนาระหว่างตัวละคร เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ในเรื่อง

แนวคิดพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏจากความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละคร ได้แก่ แนวคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ แนวคิดเรื่องการแก้ปัญหา และแนวคิดเรื่องประชาธิปไตย

แนวคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม

แนวคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรม แนวคิดแรก คือความเสียสละ ซึ่งแบ่งเป็นความเสียสละระดับบุคคล และความเสียสละระดับชาติ แนวคิดที่ 2 คือความซื่อสัตย์ ซึ่งแบ่งเป็นความซื่อสัตย์ระดับบุคคล และความซื่อสัตย์ระดับชาติ แนวคิดที่ 3 คือความกตัญญูกตเวที แนวคิดที่ 4 คือความจงรักภักดี แนวคิดที่ 5 คือความรักชาติ และแนวคิดสุดท้ายคือการรักษาระเบียบวินัย

แนวคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่พบจะมีทั้งระดับตนเองและระดับประเทศชาติ อันแสดงให้เห็นว่าหากทุกคนมีคุณธรรมในระดับตนเอง ก็จะสามารถพัฒนาตนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในระดับประเทศชาติได้ต่อไป โดยเฉพาะคุณธรรมเรื่องความรักชาติ มักปรากฏควบคู่ไปกับทั้งความสามัคคี ความกตัญญู และความจงรักภักดี ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้บุคคลมีความเสียสละ และช่วยกันปกป้องประเทศชาติ ดังตัวอย่างจากเรื่องหัวใจนักรบ

พระภิรมย์ อูไร ลูกรักของพ่อ ตั้งแต่เล็กๆมาแล้วหล่อนเคยบ่นอยู่เสมอว่าอยากเป็นผู้ชาย คราวนี้ถึงเวลาแล้วที่หล่อนจะต้องทำใจกล้าหาญอย่างผู้ชาย เวลาต่อไปเมื่อหล่อนเองจะได้มีลูกมีเต้าแล้วสอนลูกหล่อนให้มันรู้สึกด้วยว่าตาของมันเป็นเกิดมาไม่เสียชาติ ได้ยอมสละชีวิต ดีกว่าที่จะยอมเอาใจออกห่างจากเจ้าข้าวแดงแกงร้อน สอนให้ลูกหล่อนมีความมั่นคงจงรักภักดีในพระเจ้าอยู่หัวของเรา ให้รู้จักรักบ้านเมืองของเราถือนั่นคงอยู่ในพระพุทธศาสนา ยอมตายเสียดีกว่าที่จะบกพร่องในข้อเหล่านี้

(หัวใจนักรบ: 235)

เรื่องหัวใจนักรบเมื่อพระภิรมย์ตัดสินใจที่จะยอมตายดีกว่าการขายความลับของแผ่นดินให้แก่ศัตรู พระภิรมย์จึงได้อบรมสั่งสอนบุตรสาวคือแม่อุไรให้อบรมสั่งสอนลูกหลานสืบไปว่าให้มีความกตัญญูกตเวที และจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้มีความรักชาติ และมั่นคงในพระพุทธศาสนา จากคำสั่งสอนของพระภิรมย์แสดงให้เห็นแนวคิดที่สำคัญทั้งความกล้าหาญ ความกตัญญู กตเวที ความรักในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความจงรักภักดี ซึ่งแนวคิดทั้งหมดจากเหตุการณ์ข้างต้นไม่เพียงแต่ผู้ชายเท่านั้นที่สามารถทำได้ ผู้หญิงก็สามารถกระทำได้เช่นกัน

แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่

แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ บทบาทหน้าที่ระดับชาติ และบทบาทหน้าที่ระดับตนเอง บทบาทหน้าที่ระดับชาติ เป็นบทบาทหน้าที่ของคนไทยในการปกป้องสถาบันชาติ

อุไร คุณพ่อคะ เขาจะทำอะไร

พระภิรมย์ เขาจะให้พ่อขายชาติ...

ผู้บังคับการ ฉันได้ชี้แจงแล้วว่า โทษพ่อหล่อนฉกรรจ์มาก ตามกฎหมายพ่อต้องถึงตาย... ถ้าพ่อหล่อนตอบสองสามคำเท่านั้นพอแล้ว ฉันจะยอมยกชีวิตให้ หล่อนช่วย พุดจากกับพ่อหล่อนสักหน่อยไม่ได้ทีเดียวฤ

อุไร (พุดเสียงเครือ) ไม่ได้ ดิฉันเป็นหญิงก็จริง แต่ดิฉันเป็นคนไทย ถึงจะเสียพ่อ คนหนึ่งก็ดีกว่าจะเสียความเป็นพลเมืองดี

(หัวใจนักรบ: 232-233)

เหตุการณ์ข้างต้นเป็นตอนที่ผู้บังคับการฝ่ายข้าศึกพยายามซักถามพระภิรมย์เกี่ยวกับข้อมูลทางทหารของไทย หากพระภิรมย์ยอมให้ข้อมูล ทหารฝ่ายข้าศึกจะปล่อยพระภิรมย์และครอบครัวให้เป็นอิสระ แต่พระภิรมย์ไม่ยอมบอก ผู้บังคับการจึงได้ถามอุไร บุตรสาวของพระภิรมย์ แต่อุไรก็ไม่ยอมบอกข้อมูล

ศาสนาและพระมหากษัตริย์ บทบาทหน้าที่ระดับตนเองประเภทแรกคือ บทบาทหน้าที่ของคนในครอบครัว ซึ่งแบ่งเป็น บทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยา บทบาทหน้าที่ของพ่อ บทบาทหน้าที่ระดับตนเองประเภทที่ 2 คือ บทบาทหน้าที่ในการประกอบอาชีพ บทบาทหน้าที่ระดับตนเองประเภทที่ 3 คือ บทบาทหน้าที่ของความเป็นสุภาพบุรุษ และบทบาทหน้าที่ระดับตนเองประเภทสุดท้ายคือ บทบาทหน้าที่ของความเป็นหญิง โดยเฉพาะเรื่องการเรียกร้องสิทธิสตรี

แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ที่สำคัญคือ บทบาทหน้าที่ระดับชาติ การที่บุคคลจะรู้จักหน้าที่ระดับชาติได้นั้น บุคคลย่อมต้องเป็นผู้รู้จักบทบาทหน้าที่แห่งตนก่อน บทบาทหน้าที่ระดับชาติที่สำคัญคือ ความรักชาติ ปกป้องชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ดังแสดงให้เห็นในเรื่องหัวใจนักรบ ดังความว่า

ทหารของไทยเช่นกัน โดยอุไรคิดว่าเธอยอมเสียพ่อดีกว่าที่จะยอมเสียความเป็นพลเมืองดีที่มีหน้าที่ปกป้องแผ่นดิน การกระทำของอุไรแสดงให้เห็นแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคนไทยว่า คนไทยทุกคนทั้งชายและหญิงมีหน้าที่ในการรักชาติ และร่วมมือกันป้องกันประเทศชาติให้ปลอดภัย

แนวคิดเรื่องการแก้ปัญหา

แนวคิดเรื่องการแก้ปัญหา แบ่งเป็น ควรแก้ปัญหาด้วยสติ และเหตุผล และไม่ควรแก้ปัญหาด้วยอารมณ์โดยปราศจากการพิจารณาไตร่ตรอง แนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่าหากบุคคลใช้สติในการแก้ไขปัญหา บุคคลย่อมสามารถหลุดพ้นจากปัญหาต่างๆ ได้ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลแก้ปัญหาด้วยอารมณ์ ย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ดังเช่น หลวงพร จากเรื่องฟอกไม่ขาวที่เข้าใจผิดคิดว่าจาร์สผู้เป็นภรรยานอกใจตนเอง หลวงพรได้ปล่อยให้อารมณ์แห่งความหึงหวงและความโกรธแค้นครอบงำจิตใจจนขาดสติ ส่งผลให้ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา ซึ่งทำให้จาร์สเสียใจและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย จากเรื่องฟอกไม่ขาวแสดงให้เห็นว่า

แก้ปัญหาของทั้งหลวงพรและจาร์สเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้อารมณ์ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียอย่างมหันต์

แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย

แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ แนวคิดเรื่องหลักการประชาธิปไตย และแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ละครเป็นสื่อในการถ่ายทอดหลักการประชาธิปไตยมาสู่ประชาชน ทรงแสดงให้เห็นวิธีการของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยผ่านการแสดงของตัวละคร ดังความว่า

- เซโนเบีย ก๊วกเตอร์เป็นผู้เซ็นสั่งประหารชีวิตหรือเปล่านั้น?
- คัสลีโอ เซ็น เพราะเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของพระราชา ถึงจะเปลี่ยนลักษณะการปกครองเป็นริบปติกตามที่ต้องการ ใครเป็นประธานาธิบดีก็ต้องเซ็นสั่งประหารชีวิตนักโทษเหมือนกัน
- เซโนเบีย ไม่เหมือนกัน เพราะประธานาธิบดีเป็นผู้ที่เราเลือกตั้งขึ้น เท่ากับมอบฉันทะให้เป็นผู้ถืออำนาจของเรา ฉะนั้น เมื่อเซ็นสั่งประหารชีวิตผู้ใดก็เท่ากับเราเองเป็นผู้สั่ง

(ฉวยอำนาจ: 190)

เหตุการณ์ข้างต้นเป็นตอนที่คัสลีโอและเซโนเบียกำลังถกเถียงถึงเรื่องอำนาจตามระบอบการปกครอง ซึ่งเซโนเบียมีความเห็นว่าการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการปกครองที่รวมอำนาจไว้ที่กษัตริย์เพียงพระองค์เดียว เช่นถ้ากษัตริย์ต้องการประหารผู้ทำผิด กษัตริย์ก็สามารถตัดสินใจได้ด้วยพระองค์เอง ส่วนการปกครองแบบริบปติกนั้น ประธานาธิบดีเป็นผู้สั่งประหารก็จริง แต่ประธานาธิบดีนั้นได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน จึงเท่ากับประธานาธิบดีได้ใช้อำนาจของปวงชนทั้งหมดในการตัดสินใจ จากการถกเถียงข้างต้นแสดงให้เห็นว่า

เซโนเบียกำลังพูดถึงหลักการของประชาธิปไตยเรื่องหลักความเสมอภาค ซึ่งมีหลักสำคัญคือ ประชาชนต้องมีความเสมอภาคกันทางการเมือง กล่าวคือทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งคนละหนึ่งเสียง (จรรยา สุภาพ, 2519: 8)

นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความเห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ดี แต่ควรเปลี่ยนแปลงเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม ดังที่พระองค์ทรงแสดงความคิดเห็นดังกล่าวผ่านความคิดของตัวละครที่ชื่อว่าเซโนเบีย ดังความว่า

เซโนเบีย ท่านสภานายกและสหายทั้งหลาย...ท่านทั้งหลายได้ทราบอยู่แล้ว ว่าข้าพเจ้าเคยมีความเห็นอย่างไรในเรื่องลักษณะปกครองแห่งชาติเรา (บางคนร้องขึ้นว่า “รีบบิด !”) เช่นนั้น ! ข้าพเจ้าได้นึกถึงรีบบิด แต่สหายทั้งหลายการเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองเป็นวิธีเยี่ยงยายอย่างรุนแรง ฉะนั้นถ้าเรายังไม่แน่ใจแท้แล้ว ควรจะใคร่ครวญให้ดีกว่า...ถ้าการเปลี่ยนลักษณะการปกครองในกาลบัดนี้จะเป็นผลเปิดโอกาสให้ลัทธิบอลเชวิกเข้ามาสู่ชาติเราก็คง ข้าพเจ้าผู้หนึ่งเห็นว่าเรายอมทนความเดือดร้อนอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ดีกว่าที่จะต้องอยู่ใต้อำนาจของบอล เชวิก...

(ถวายนานา: 217-218)

เหตุการณ์ข้างต้นเป็นตอนที่เซโนเบียแสดงความคิดเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบรีบบิดควรจะกระทำเมื่อถึงเวลาอันสมควร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยไม่ถึงเวลาอันควร นอกจากจะไม่เป็นการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ศัตรูเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้อีกด้วย ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์การแก้ปัญหาของตัวละคร โดยใช้วิธีสังเกตทำให้ประจักษ์ได้เป็นอย่างดีว่า บทละครพุดน้อยแก้วพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นบทละครที่มีคุณค่าสูง

ทั้งทางด้านการให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน อันเกิดจากพระปรีชาสามารถในการสร้างเรื่องให้มีความขัดแย้งและการแก้ปัญหาของตัวละคร ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้รับบทเรียนชีวิตเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ เมื่อวิเคราะห์ปัญหาด้วยวิธีสังเกตจะทำให้เห็นเหตุที่แท้จริงของปัญหา และสามารถเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการวิเคราะห์การแก้ปัญหาของตัวละครด้วยวิธีสังเกตนั้น ยังเป็นการเผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ใน ชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แนวคิดต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นจากบทพระราชนิพนธ์ ยังสามารถประยุกต์มาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กัญญรัตน์ เวชศาสตร์. (2533). ประวัติงานละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. สมเด็จพระมหาธีรราชพรฯ สยาม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรรยา สุภาพ. (2519). ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย: เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- จำลอง ดิษยวณิช. (2544). จิตวิทยาของความดับทุกข์. เชียงใหม่: การเวียงการพิมพ์.
- เบญจมาศ พลอินทร์ และ เศรษฐ พลอินทร์. (2524). วรรณคดีการละคร. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปิ่น มาลากุล, หม่อมหลวง. (2518). งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. (2525). กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

พิสมัย ศรีอนุพันธุ์. (2526). วรรณกรรมปัจจุบัน. วัฒนธรรมไทย 22 (9): 45-51.

_____. (2506). บทละครเรื่องหมิ่นประมาทศาล ตบตา จวดยอำนาจ และหนามยอกเอาหนามบ่ง.

กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภา.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2512). บทละครพูดเรื่องขนมผสมน้ำยา, หลวงจำเนียร
เดินทาง, โพงพาง, ปล่อยแก่. พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.

_____. (2515). บทละครพูดเรื่อง เสียดสี บทละครพูดเรื่อง หัวใจนักรบและหัวใจชายหนุ่ม. พระนคร:
ศิลปาบรรณาคาร.

_____. (2522). บทละครพูดเรื่องผิใจได้ปลื้ม หาเมียให้ผัว ฟอกไมขาว ต้อนรับลูก. กรุงเทพมหานคร:
องค์การค้าของคุรุสภา.

สมถวิล วิเศษสมบัติ. (2525). วรรณคดีการละคร. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.